

Джеппарова З.Р.

УДК 330.341.1.(477)

СИСТЕМО УТВОРЮЮЧИ ФАКТОРИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Актуальність проблеми. Розвиток сучасної економіки визначається тенденціями глобалізації, що ґрунтуються на результатах технологічної революції, яка робить вплив на всі сфери людської життєдіяльності, корінним чином змінюючи процеси виробництва в багатьох галузях.

Глобалізація як етап еволюції світової спільноти не може мати кінцевою метою формування глобальної економічної системи з однаковим рівнем соціально-економічного, науково-технічного, політичного розвитку в різних країнах або регіонах. Головним завданням сучасного періоду є забезпечення стійких інформаційних, науково-технічних, виробничих, фінансових, економічних, соціальних і ін. зв'язків між суб'єктами господарювання незалежно від національної приналежності, форми власності і т. д. Подібні стосунки формуються в даний час диференційовано залежно від рівня цивілізованого розвитку суспільства, або від економічного потенціалу суб'єкта господарювання.

Аналіз останніх публікацій. Проблемі інноваційного розвитку присвячені дослідження багатьох вчених, які розглядають категорію інновації залежно від підходів трактування їх суті і розвитку підприємництва на основі нововведень. Так, Ю. Морозов [4], І. Мірошник [5] досліджують інновації як продукт нововведення, удосконалення, А. Большаков [6] – як процес, З. Адаманова [2], А. Гальчинський [3], В. Семіноженко [3] – як засіб розвитку, конкурентна перевага, певний елемент діяльності підприємства і національної економіки в цілому.

Метою статті є – дослідження чинників, що визначають рівень розвитку інноваційної діяльності.

Основні результати дослідження. Стаття 1 закону України «Про інноваційну діяльність» визначає інноваційну діяльність як діяльність, направлену на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень і розробок і обумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг [1].

На наш погляд, інноваційна діяльність передбачає цілий комплекс наукових, технічних, організаційних, фінансових і комерційних заходів, які сукупності приводять до інновацій.

Фінансово-економічна криза, що почалася в середині 2008 року, привела до різкого зниження темпів економічного зростання в світовій і національній економіках, особливо відчувається в умовах глобалізації світової економіки. Більшою мірою криза торкнулася тих країн, де домінують II та III технологічні устрої, а в експорті перевищує доля продукції з низькою мірою переробки, і не вирішені питання зміцнення конкурентних позицій в глобальній економіці, які досягаються завдяки цілеспрямованому і форсованому розвитку високотехнологічного і наукоємкого виробництва. У цих умовах ще більше посилюється значення групи чинників, що впливають на економічне зростання і економічний розвиток в цілях визначення конкретних шляхів у сфері ринкових перетворень, як на макро-, так і на мікрорівні, де імперативом є збалансоване вирішення соціально-економічних завдань.

Так, Адаманова З.О. приводить ряд чинників глобалізації, які роблять як позитивний, так і негативний вплив на розвиток інноваційної діяльності країни в цілому (інформаційно-технологічні, економіко-політичні, фінансово-ресурсні, інституційно-управлінські і чинники зовнішнього середовища) [3].

Сегментом інформаційно-технологічних факторів є трансфери знань і технологій, які здійснюються шляхом купівлі та продажу ліцензій, патентів, ноу-хау, розосередженням виробництва в інших країнах, безвідплатною передачею і методами промислового, шпигунства.

До економіко-політичних чинників глобалізації, що роблять великий вплив на розробку і реалізацію національної моделі інноваційного розвитку, відносять глобалізацію ринків капіталу, робочої сили, товарів.

На погляд автора, глобалізація ринку робочої сили дозволяє використовувати сукупний інтелектуальний потенціал працівників, які зайняті новітніми розробками в різних сферах господарської діяльності. Сучасні комунікаційні технології вимагають залучення в інноваційну сферу висококваліфікованих кадрів, використання винаходів, ноу-хау, незалежно від їх національної приналежності.

Активізація міжнародного руху венчурного капіталу, участь міжнародних фінансово-кредитних і страхових інститутів в інвестуванні інноваційних проектів створюють групу фінансово-ресурсних чинників глобального інноваційного середовища.

Інституційно-управлінські чинники розглядаються як інфраструктура регулювання глобальних потоків і реалізацією інтеграційного потенціалу інноваційних систем, які здійснюються за допомогою міжнародних організацій і на підставі норм міжнародного права.

До чинників зовнішнього середовища, що формують умови функціонування національної інноваційної системи (НІС) віднесені вичерпаність природних ресурсів, які стимулюють розробку нових безвідходних або маловідходних технологій, перехід від матеріаломісткого і наукоємкого виробництва.

Можна відзначити, що чинники глобалізації виступають рушійними силами національних інноваційних процесів, і, у свою чергу, піддаються трансформації під його дією.

В Україні значимою перешкодою для ефективної реалізації системи інноваційних пріоритетів є відсутність комплексності у формуванні державних науково-технічних програм. Переважаюча їх частина – це не що інше, як звичайний набір проектів певного напрямку досліджень, який не є комплексом заходів з рішення крупних народногосподарських проблем.

На наш погляд, цей процес, повинен здійснюватися безперервно і вимагає ресурсів для постійного продовження в цілях проведення і моніторингу науково-технічного потенціалу, результатів досліджень, рівня досягнутого економічного і соціального ефектів. У даному контексті, імперативом виступають інвестиційні ресурси, необхідні для постійного відтворення інновацій. На практиці інвестиційні ресурси, у момент ухвалення рішення реально можуть не існувати в повному обсязі, але основна маса буде створена у процесі поступового нарощування віддачі від реалізації інноваційних проектів.

Оскільки капітал (як ресурс) завжди обмежений, слід ретельно зважувати доцільність проектів, які принесуть найбільші дивіденди, і матимуть максимальний вплив на розвиток національної економічної системи (НЕС), стан суб'єктів підприємницької діяльності, що є одним з методів визначення ринкової ефективності капіталовкладень.

На жаль, зараз в Україні, відсутня чітко певна концепція управління по кінцевих економічних результатах, а пріоритети формуються без виявлення потреб народного господарства в науково-технічній продукції і об'єкту кон'юнктури ринку.

На наш погляд, це означає, що інноваційні пріоритети в Україні фактично відсутні і орієнтація чисто на науково-технічних – є інноваційно безплідною. І справа не лише у відсутності нормативно-методичних документів з економічного обґрунтування проектів, а в недоліку інвестицій, для значного економічного ефекту. Таким чином, основою пріоритетів стає лише розподіл ресурсів, а не досягнення ефекту, як такого, а якщо розосередження ресурсів стає самоціллю (тим більше ресурсів державного бюджету), і ринкові критерії на них впливати не можуть, оскільки етапи завершення розробок не пов'язані з попитом виробництва, і не стають інноваціями.

В сьогоднішній падіння асигнувань на розвиток науки в нашій країні привело до згортання багатьох науково-дослідних програм, зниження престижності наукової роботи, швидкого і некерованого скорочення чисельності наукових кадрів, зниженню рівня матеріального стимулювання науковців. Проте, постійно декларується вищими органами влади, що сучасна інноваційна стратегія України націлена на формування інноваційної моделі розвитку економіки, стимулювання наукоємких галузей, забезпечення модернізації і високої продуктивності суспільного виробництва, перш за все реального сектора, що характеризується активним використанням останніх досягнень науки, постійним відтворенням інноваційного процесу.

Трансформація в Україні ринкових відносин вимагає глибокого реформування методів управління інноваційними процесами. Можна стверджувати, що будь-якому вибору пріоритетів повинен передувати відповідний технологічний і соціально-економічний прогноз, який направлений на підвищення якості техніки і технологій порівняно з наявними зразками, зниженню собівартості продукції.

У зв'язку з глобалізаційними процесами впровадження інновацій виходить за рамки (НЕС), формуються нові механізми міжнародної співпраці зі створення і реалізації новин, і країни, стають партнерами з інформаційних і інноваційних мереж.

Об'єктивно обумовлена інтернаціональна природа сучасного науково-технологічного прогресу для більшості країн можливість, знаходитися на передових позиціях і займати унікальні ніші, що, у свою чергу, додатково стимулює міжнародну співпрацю. Тобто, для кожної (НЕС), включаючи технологічні країни-лідери і країни-аутсайтери, важливою є оцінка власного інноваційного потенціалу через призму міжнародної взаємодії.

Визначення пріоритетів – це вибір одного з можливих сценаріїв розвитку економіки у перспективі, оскільки сегментація інноваційної сфери визначає галузеву і відтворювальну структуру народного господарства, тенденції і темпи його динаміки.

Політика пріоритетів веде до того, що усе більш помітну роль починає відігравати кооперація з іноземними партнерами. Виникає протиріччя між природним прагненням підвищити самодостатність національної економіки результатами науково-технічної діяльності і прагненням підвищити ефективність інноваційної діяльності в міжнародному масштабі.

Стосовно процесних інновацій (новим технологічним процесам, формам організації праці) менеджмент інновацій вирішує аналогічні проблеми і практичні завдання з тією лише різницею, що тут визначальним чинником є не створення нового продукту, нового сегменту ринку, а можливість за допомогою сучасних технологій більшою мірою наситити ринок.

Суб'єктам підприємницької діяльності для цього необхідно знати і досконало уміло використовувати або «нейтралізувати» у своїй практичній діяльності систему чинників, що сприяють інноваційній діяльності або стримуючих її. Окрім чинників глобалізації, на наш погляд, існує група іманентних чинників інноваційної діяльності, до них відносяться такі як: техніко-економічні, правові, організаційно-управлінські, соціально-психологічні, професійна підготовка кадрів.

До техніко-економічних чинників відносять: наявність резервів фінансових і матеріально-технічних коштів, необхідною науково-технічної і господарської інфраструктури, проведення маркетингових досліджень і матеріальне заохочення інноваційної діяльності. Але при цьому не можна не відзначити, що є і стримуючий це для мотиву відсутність або брак коштів для фінансування інноваційних

процесів, високий рівень інфляції, завищені кредитні ставки, високий економічний ризик, відсутність попиту на продукцію, складнощі з сировиною і матеріалами, відсутність експериментальної бази і т.п.

Якщо говорити про правові чинники, то до них слід віднести законодавчі заходи, стимулюючі інноваційну діяльність, а до перешкод можна віднести – законодавче обмеження по податках, патентах і ліцензуванні.

Розглядаючи організаційно-управлінські чинники, слід зазначити бюрократизм організаційних структур, консервативність ієрархічних принципів побудови організацій, складність міжгалузевої і міжрегіональної взаємодії, орієнтацію на наявні ринки збуту, а також орієнтацію на короткострокову окупність і складність узгодження інтересів учасників інноваційного процесів.

Складовими елементами соціально-психологічних чинників є моральне заохочення, забезпечення можливості самореалізації, а стримуючими елементами є опір змінам, які можуть привести до зміни статусу, страх невизначеності, боязнь покарання в разі невдачі, небажання змінювати традиційні способи діяльності, стереотипи поведінки.

І, нарешті, професійній підготовці кадрів сприяє наявність системи підвищення кваліфікації і перепідготовки, а також матеріальне заохочення і просування по службових сходах. Негативною є наявність низького рівня професійної базової підготовки, відсутність умов для участі в творчій науковій діяльності, низький рівень роботи з кадрами й системи стимулювання професійного зростання. Від розвитку науки все більше залежить можливість країни забезпечити свою конкурентоспроможність і економічну безпеку, тому науково-технічний потенціал країни і його здібність до саморозвитку і участі в створенні національної високотехнологічної і наукоємкої продукції розглядається як головний чинник конкурентоспроможності в умовах глобалізації світової економіки. Комерціалізація результатів досліджень і розробок стає пріоритетом державного регулювання інформаційної діяльності.

Таким чином, все вищевикладено дозволяє зробити наступні висновки:

1. одним з основоположних факторів процесу глобалізації є інновації. До головних факторів інноваційної діяльності зовнішні фактори які синтезуючись приводять до переходу від матеріалоемного до наукоємного виробництва;
2. від розвитку науки все більше залежить можливість країни забезпечити свою конкурентоспроможність і економічну безпеку, але зниження асигнованій на науку та відсутність відповідних методів стимулювання привели до негативних тенденцій у інноваційної сфері.

Література:

1. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 №40-IV // Відомості Верховної Ради України.-2002.- №36.-С.882-890.
2. Адаманова З.О. Инновационные стратегии экономического развития в условиях глобализации / З.О. Адаманова: Монография. – Симферополь: Крымчупедиздат,2005.-540с.
3. Адаманова З.О. Влияние факторов глобализации на национальную модель инновационного развития / З.О. Адаманова //Ученые записки Крымского инженерно-педагогического университета. Серия: Экономические науки. В.17.- 2009. – С 18-28.
4. Гальчинський А., Семиноженко В. Україна: наука та інноваційний розвиток./ А.Гальчинський, В.Семиноженко – К.,1997.-66с.
5. Морозов Ю.П. Инновационный менеджмент/ Ю.П.Морозов: Учеб.пособие.-М.: Юнити-Дана, 2001.- 446с.
6. Мірошник І.М. Національні інноваційні системи та розвиток високотехнологічних галузей, підприємств, компаній/ І.М.Мірошник: Монографія.-К.: Наукова думка, 2003.- 380с.
7. Экономический словарь / Багудина Е.Г., Большаков А.К. и др.; Отв.ред. А.И. Архипова.-М.: Проспект,2005.-624с.

Зборовська О.М.

УДК: 33

СУЧАСНІ ДЕФІНІЦІ ЛОГІСТИКИ

Вступ. Логістика грає важливу роль в економічних системах будь-якого організаційно-ієрархічного рівня. Ринкові відносини в нашій країні привели до значних структурних змін в економіці, вони ж сприяють зростанню значущості логістики як сфери організованого руху товару на мікрорівні, а в агрегованому вигляді — на макроекономічному рівні. Управління логістичними процесами здійснюється в рамках систем логістичного менеджменту (мікроекономічний рівень) суб'єктів ринку, а їх регулювання — державою на макрорівні.